

Evropska mreža Ombudspersona za djecu (ENOC)

Izjava Biroa ENOC-a

"Prava djece u kontekstu izbijanja pandemije COVID-19"

1. april 2020.

Dok se svi pokušavamo prilagoditi situaciji bez presedana koja je pogodila sve zemlje svijeta, ombudspersone i komesarai za djecu širom Evrope suočavaju se s novim izazovom: kako nastaviti s poštovanjem prava djece u trenutnom kontekstu restrikcija usljed pandemije COVID-19. Ova situacija koje se brzo razvija i mijenja i dalje će uveliko uticati na djecu uopšteno i pogoršavati uslove života većine ranjivih grupa. ENOC i njegovi članovi će i dalje pažljivo pratiti situaciju sve djece, kao i reakcije lokalnih, nacionalnih i evropskih organa tokom mjera izolacije i nakon njihovog okončanja. Mi ćemo i dalje dijeliti ključne informacije, dobre praktične primjere i iskustva da bi djeca i njihove porodice bili bezbjedni i njihova prava ispoštovana kako to garantuje Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta (1989.) i drugi relevantni evropski i međunarodni instrumenti ljudskih prava.

Informisanost i učešće (članovi 12 i 13 UNKPD)

Virus ne vrši diskriminaciju. Životi djece takođe su duboko pogođeni i ona ne smiju biti zaboravljena prilikom redovnog emitovanja zvaničnih izjava: jasne i dječjem uzrastu prilagođene informacije ovdje su potrebne i od krucijalnog značaja.

Treba obratiti pažnju na širenje tačnih informacija kroz djedi i mladima dostupne kanale u cilju suprotstavljanja lažnim i pogrešnim informacijama na koje su adolescenti često veoma osjetljivi. Mnoge zemlje su nametnule mjere opšteg zadržavanja svojim stanovnicima. Priznajući značaj ovih mjera za zaštitu stanovništva, ipak je potrebno uvesti posebne aranžmane djeci koja su osjetljiva i kojima je potrebna dodatna pažnja ne samo u porodici radi njihove bezbjednosti i njihovog fizičkom i emotivnog razvoja.

Zaštita od nasilja i zlostavljanja (članovi 19 i 34 UNKPD)

Postoji opasnost da samoizolacija i zatvaranje mogu povećati rizik od nasilja u porodici što bi djecu posebno pogodilo. Stoga:

- Potrebno je podizati nivo svijesti protiv nasilja i zlostavljanja što posebno obuhvata fizičko kažnjavanje (udaranje) putem obezbjeđenja detaljnih informacija o linijama za pomoć u hitnim slučajevima i odgovarajućim informativnim platformama (putem društvenih mreža, radija, televizije i opsebnog kroz saopštenja koja daju šefovi država) tokom čitavog trajanja pandemije virusa COVID 19;
- Potrebno je stalno i u što većoj mjeri identifikovati stručnjake za njegu djece koji mogu pružiti podršku;

- Priznajući značaj koji škola ima u brizi i zaštiti djece, treba razmotriti mogućnost da se obezbijedi školovanje djeci koja su najviše izložena riziku.

Pravo na zdravlje i razvoj, uživanje u socijalnoj zaštiti i adekvatnom životnom standardu (članovi 24, 26 i 27 UNKPD)

- Roditelji moraju dobiti što više pomoći tokom ovog perioda: treba im davati savjete i podršku telefonom i preko drugih platformi;
- Posebno ranjive porodice treba da dobiju porodični dodatak ili hranu umjesto one koju obezbjeđuju školske kantine;
- Moraju se uvesti mjere za rješavanje nesigurnog smještaja, neredovnosti ishrane i drugih aspekata siromaštva koje pogoršava trenutna kriza.

Obrazovanje (članovi 28 i 29 UNKPD)

ENOC pozdravlja činjenicu da je većina zemalja primijenila platforme za školovanje od kuće. Pravo na obrazovanje je osnovno pravo, oblast obrazovanja i odgovarajuće vlasti treba da razmotre izvodljivost stvaranja okruženja za učenje od kuće u porodicama koje su najviše pogođene krizom i podržati njihovu djecu u procesu učenja (u slučaju nedostatka IT opreme, internet veze, roditelja koji rade od kuće, nemogućnosti čitanja/učenja, razlika u obrazovnom nivou itd.). Školovanje od kuće ne treba da bude dodatan teret na porodice u ovom vremenu dodatne tjeskobe.

Posebno nas zabrinjava uticaj krize izazvane virusom COVID-19 na djecu obuhvaćenu sistemom dječje zaštite i tretmanom stručnjaka. Mjere zadržavanja i trenutni kontekst koji izaziva tjeskobu ima potencijal da pogorša situacije koje su već napete i da oslabi ovu ionako osjetljivu grupu djece. Djeca obuhvaćena institucionalnom zaštitom treba da ima garanciju nastavka školovanja, nadzora i pristupa dokolici. Pored toga:

- Efikasna koordinacija treba da bude uspostavljena na lokalnom i državnom nivou i moraju biti dostupne kontaktne informacije koordinatora i savjetodavnih linija;
- Krucijalno je da se obezbijedi što više kontinuiteta i praćenja provođenja plana za zaštitu djece. Treba nastaviti provoditi mjere podrške porodicama, djeci s invaliditetom ili psihološke podrške djeci ili ih pojačati, ako treba i putem video poziva;
- Zaštita djece i osoblja mora biti obezbijeđena putem obezbjeđenja potrebne preventivne opreme centrima i domovima za zaštitu i njegu djece (maske, hidroalkoholni gel);
- Djeci, usvojiteljskim porodicama i stručnjacima moraju biti dostupne jasne informacije posebno u vezi s upućivanjem na određene institucije i linijama za hitne slučajeve;
- Posebnu pažnju treba posvetiti djeci u sistemu dječje zaštite koja su smještena u hotele i koja su zapravo posebno izolovana;
- U slučajevima kada sud odredi održavanje porodičnih veza potrebno ih je obezbijediti, između ostalog i putem video poziva;

- Potrebno je obezbijediti dodatnu pomoć stručnjacima za socijalni rad bilo tako da se obezbijede rješenja za njegu njihovih štíćenika ili da im se pruži psihološka podrška;
- Nijedno dijete ne treba prerano vratiti u u porodicu s ciljem rasterećenja sistema zaštite djece. Važno je izvršiti sveobuhvatnu procjenu svakog slučaja i poštovati iste zahtjeve u svakom slučaju;
- Kada je dijete inficirano mora mu se obezbijediti odgovarajuće mjesto za izolaciju. Jasne instrukcije i protokoli moraju se uspostaviti i poštovati;
- Mora se obezbijediti stalna podrška mladima u sistemu dječje zaštite sve do punoljetstva i to pravilo se mora poštovati.

Takođe je neophodno obezbijediti sklonište za svu djecu s ulice kao i djecu bez pratnje u odgovarajućim prijemnim centrima. Terenske aktivnosti nevladinih organizacija moraju se održati, a aktivistima se mora obezbijediti zaštitna oprema. Mora se obezbijediti siguran smještaj porodicama i djeci koja žive na ulici.

U kontekstu drastičnog smanjenja broja međunarodnih letova, protjerivanje migranata uključujući i tražitelje azila zatečene u imigracionim centrima i zonama za čekanje više nije moguće u kratkom roku. Stoga sama mjera zadržavanja nema zakonsku osnovu jer je zadržavanje moguće samo uz perspektivu doglednog protjerivanja. ENOC takođe ponavlja i izričito izražava svoje snažno protivljenje svakom vidu zadržavanja djece na osnovu njihovog imigracionog statusa, čak i kao posljednje utočište¹. ENOC i dalje izražava bojazan u vezi sa zadržavanjem djece migranata i porodica u sadašnjem kontekstu jer to ne samo da predstavlja rizik za njihovo zdravlje nego i za zdravlje osoblja, nego je i povreda raznoraznih prava djece zaštićenih međunarodnim pravom (posebno UNKPD članovi 2, 3, 37 i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, članovi 3 i 5).

Neka porođajna odjeljenja navela su da odbijaju pratnju roditeljima tokom porođaja u strahu od infekcije virusom COVID-19. Emocionalna bezbjednost buduće majke je esencijalna za osiguranje njene dobrobiti, kao i dobrobiti bebe. Treba napraviti aranžmane za obezbjeđenje podrške ženi tokom porođaja. Posebnu pažnju treba obratiti na rani razvoj djeteta. Mlade majke treba podržati u prvim mjesecima kroz stalnu njegu koja se po potrebi može prilagoditi kontekstu da bi se garantovao razvoj novorođenčeta.

¹ [Evropska mreža Ombudspersona za djecu \(ENOC\) Stav o "Okončanju zadržavanja djece u imigracionim centrima"](#) usvojena na 23. Generalnoj skupštini ENOC-a, 27. septembra 2019. u Belfastu.

Mi priznajemo da državne vlasti imaju pozitivnu dužnost da štite ljudska prava i javno zdravlje i da je potrebno primijeniti neka od ovlaštenja za hitne situacije da bi se riješili izazovi koje pred nas postavlja pandemija. Ipak, mi primjećujemo da iako međunarodno pravo ljudskih prava dopušta zadiranje u prava kao odgovor na vanredne okolnosti, potrebno je pažljivo razmotriti sve poteze koji mogu biti opravdani samo ako su strogo potrebni i proporcionalni stepenu vanrednosti situacije.

Stoga ENOC poziva državne vlasti, Evropsku komisiju i Savjet/Vijeće Evrope da preduzme sve odgovarajuće radnje da bi se obezbjedilo da prava djece koja garantuje Evropska konvencija o pravima djetete (1989.) i opšti komentari Komiteta za prava djeteta budu poštovani tokom krize izazvane pandemijom virusa COVID-19.